

**ONGEMERKT
VERDER**

© SAAM Uitgeverij, 2020

Auteur: Catheleyne van der Laan

Uitgever: SAAM Uitgeverij, Hillegom
www.saamuitgeverij.nl
saam.uitgeverij@gmail.com

Foto cover: schilderij van Jan Mankes - Bomenrij

ISBN: 978949261625
1e druk: november 2020

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kan noch de uitgever noch de auteur aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Inhoud

Voorwoord	7
Marloes	11
Gerard	70
Liesbeth	119
Barend	172

Voorwoord

Een grote gesloten man met droeve ogen kwam ooit mijn spreekkamer binnen met een lading stempels uit de DSM-5 bipolair, narcistisch, misschien autistisch... Hij slikte al jaren bijpassende zware medicatie en in de rechtszaak rond de kinderen werd gretig gebruikgemaakt van deze nare termen. We gingen in gesprek. Het was een man die zich afsloot als het hem psychisch boven de pet ging. Hij werd een robot. Werken was zijn medicijn. Hij kon extreme uren maken zonder enige vorm van pauzeren. Op de achtergrond speelde een heel eenzame jeugd onder de vleugels van een moeder met emotionele beperkingen. Na de vroege dood van zijn vader werd hij haar troostjongetje.

Ik herkende niets van de stempels in zijn dossier. Bipolair? Narcistisch? Het stuitte me tegen de borst. Ik zag vooral een verdrietige man die geen contact had met zijn emotionele binnenwereld en geen weet had van de deuken die hij had opgelopen. Hij zat vast in een stramien van aanpassen en liet zich mangelen door de pittige vrouwen op zijn pad. Na drie jaar therapie emancipeerde hij en ging in verzet. Hij leerde wat hij nodig had en hoe dat aan te pakken. Hij was niet langer bang voor zijn verdriet, zijn angst en zijn woede. Het lukte hem de stempels uit zijn dossier te krijgen. Uiteindelijk kwamen zijn kinderen bij hem wonen. Zijn verhaal is een boek op zich.

Hij is een van de redenen dat ik dit boek heb geschreven. Marloes, Gerard, Liesbeth en Barend bestaan niet. Hun verhaal bestaat wel. Hun worsteling is herkenbaar voor ons allemaal. Als je van lijstjes houdt; pak de DSM-5 erbij. Iedereen heeft wel trekken van de geschetste ziektebeelden. Zelf heb ik akelig veel symptomen van de gegeneraliseerde angststoornis van Barend. Er valt goed mee te leven. In mijn adolescentie had ik juist meer trekken uit de classificatie van Marloes. Na de dood van mijn vader kreeg ik destijds de stempel 'depressie' van mijn psycholoog. Daar ben ik het overigens nog steeds

niet mee eens.

Dit boek is niet een aanklacht tegen de DSM-5. Het gebruik van classificaties is nu eenmaal nodig om psychische zorg te stroomlijnen en te bekostigen. Ook is het handig om te kunnen overleggen met vakgenoten. Zelf houd ik daarbij het liefst duizend slagen om de arm. Ik wil niemand brandmerken. Uiteindelijk doet het label er niet toe. Het verklaart niks. Het zegt niks over het ontstaan van de problemen en het zou ook niet moeten leiden tot een standaard aanpak. Het kan zelfs het zicht vertroebelen.

Als psychotherapeut moet je vooral nieuwsgierig zijn. Wat maakt dat deze persoon op dit moment in zijn leven vastloopt? De crux is en blijft zijn verhaal.

Catheleyne van der Laan

Marloes

1.

‘Kaboem.’ Ze hebben afgeteld en schreeuwen het met zijn drieën. De laatste spijker heeft ze er met volle kracht ingeramd. ‘Zo,’ zegt ze en ze krabt wat restjes verf van het hout. Na een week meppen, staat er een joekel van een kast in de woonruimte. Bennie danst en springt om haar heen. ‘Kaboem, kaboem, kaboem,’ gaat het kind luidruchtig door. Met haar slordige krullen headbangt ze het ritme. Ed speelt er luchtgitaar bij. Marloes’ oren toeteren nog na van de klap. Ze veegt het zweet van haar voorhoofd. Haar armen voelen heet en lam en ze ploft neer op de grond. Het legergroene werkoverall dat ze draagt, is veel te heet. Ze rukt de rits open tot aan het kruis en wappert lucht in haar gezicht.

Ed heeft haar alles zelf laten timmeren. ‘Ik heb mijn pensioen meer dan dik verdiend na veertig jaar onderwijs aan tuig,’ aldus Ed. Zeuren hielp niet, dus Marloes moest aan de bak. Dat ging lekker. Samen werkend, maakten ze plannen voor een meubelbedrijfje A-Je-To, geïnspireerd op de vindingrijke, Tsjechische klusburen. ‘Voor mekaar buurman. A je to,’ klonk het bij iedere plank. De muziekkeuze was niet moeilijk. Spotify stond op Gitaar Rock.

Ed drinkt zijn biertje, leunend tegen de kast. Af en toe wrijft hij tevreden brommend over de planken. ‘Mooi geschuurd ook,’ mompelt hij. Marloes en Bennie drinken om de beurt uit het pak sap dat het kind die ochtend uit de grote keuken van de ‘debiele brigade’ heeft gehaald. Deze grote gezamenlijke keuken is voor de bewoners van de rechtervleugel van het antikraakpand waarin ze wonen. Marloes en haar dochter hebben een eigen woonruimte met keukenblok, dus hebben daar in principe niks te zoeken. Behalve dan de voorraad van de anderen. Marloes stuurt Bennie best vaak op rooftocht. ‘Niemand weet toch precies van wie wat is. Haal maar wat je kan vinden,’ is de opdracht voor het kind. Ze wappert de bezwaren van Bennie weg. ‘Joh, niet zo bang. Ze doen niks met zo’n lekker grietje als jij.’ Het kind krijgt een lange luidruchtige kroel en een duwtje richting de deur.

Een keer is Bennie betraptd door een griezelige vrouw met lange klitharen. ‘Ksst...’ De vrouw had haar weggejaagd alsof ze een kat was, en

Gerard

1.

Het vaalgroene plastic kuipstoeltje is steeds pijnlijker voelbaar aan de achterkant van zijn benen. Gerard probeert te verzitten om de druk te verlichten, maar het design van de stoel laat dit niet toe. Hij zucht. Hij zit hier al veertig minuten te wachten. Dit is de tweede keer dat hij naar de arbo-arts moet. De man heeft hem bij de eerste keer al volledig arbeidsongeschikt verklaard. Afgekeurd. Als een mislukte appel is hij in de bak voor het varkensvoer beland.

Hij zucht en kijkt naar zijn horloge. De cijfers zeggen hem niets. Nogmaals naar het loket lopen, durft hij niet. De geblondeerde dame achter de balie is een type waar hij met een bocht omheen gaat. Haar armbandjes tinkelen door haar felle getyp, alsof ze nog op een oude machine werkt. Ze zit ferm rechtop, schouders keurig laag.

Gerard voelt zijn eigen schouders plots stijf en hoog en hij forceert een ontspanning. Hij zucht nog maar eens. Wachten is beter. Bovendien vertrouwt hij zijn stem niet. De Panorama in zijn handen voelt vettig. De artikelen gaan over een wereld die niet de zijne is. Hij kijkt op zijn telefoonschermpje. Niks.

‘Gerard van Diemen,’ klinkt het plots achter hem. Van schrik tuimelt Gerard bijna van zijn stoel. Natuurlijk is dat iedereen opgevallen. De baliedame grinnikt. ‘Oeh, je schrikt toch niet,’ klinkt de lage stem van zijn arbo-arts. Lachende ogen kijken hem aan en er gaat een knipoog naar de baliedame. Gerard schudt vaag zijn hoofd. ‘Nee, hoor. Dat valt mee.’ Zijn geforceerde lach doet pijn aan zijn kaken. Hoffelijk gebaart de arts richting de gang. Gerard moet dus vooroplopen. Hij voelt de ogen van de jonge, energieke arts in zijn rug. Krampachtig probeert hij het rillen in de dammen. Zijn nekharen staan overeind, net als vroeger bij de schooltandarts. Dan moest je om de beurt naar binnen en zaten er twee Chinese mannen in witte pakken te wachten. Ze spraken geen woord Nederlands behalve ‘open’. Je wist niet wat er ging gebeuren en hoelang het zou duren. Je wist alleen dat je niks in te brengen had en het moest ondergaan. Vanbinnen klinkt het vertrouwde commentaar van zijn interne grammofoonplaat: ‘Doe niet zo idioot. Je bent een volwassen vent. Die man denkt dat je gek bent. Loop rechtop.’ De plaat blijft al sinds een ellendig lange

Liesbeth

1.

Op de achterbank van haar Toyota liggen de aardbeienkostuums opgestapeld tot halverwege het dak. Tevreden bekijkt Liesbeth de oogst. Binnen een maand heeft haar moeder de rollen stof omgetoverd tot kleine koddige pakjes voor de kinderen. Het buurmeisje van haar ouders heeft het gepast en de foto leverde enthousiaste reacties op bij Farida en haar collega's. Volgende week is het aardbeienfeest en Liesbeth is extra vroeg onderweg naar haar werk om het draaiboek af te maken. Ze is ook in overleg met iemand van de gemeente om de kinderen een plek te geven op het podium naast de burgemeester.

Ze heeft haar zware leren tas boven op de stapel kostuums gelegd, zodat ze nog net door haar achteruitkijkspiegel kan kijken. Het is rustig in het dorp. De scholieren liggen nog op bed en alleen vroeg werkvolk is onderweg. De vogels fluiten lustig door de vroege juni-ochtend. Overal is het groen doorgezet en in de sloten peddelen jonge eendjes haastig achter hun moeder aan. Liesbeth slaat de dorpsstraat in en zwaait naar de bakkersvrouw die bezig is de warme broden op de planken te leggen. Zo lang ze zich kan herinneren staat deze vrouw achter de balie bij Bakkerij van Dalen. Alsof ze er is geboren en zal sterven.

Bij het pand van Madelief zijn alle parkeerplaatsen nog leeg. Ze is de eerste en de open vlakte lijkt groter dan ooit. Meteen voelt Liesbeth spanning opkomen. Ze had gehoopt dat Farida er al was. Haar leidinggevende is er meestal rond zeven uur. Kennelijk heeft zij zich verslapen. Liesbeth zet de motor af en haalt een paar keer diep adem. Ze heeft de sleutel. Ze kan zo naar binnen. Haar ogen scannen het lege terrein. Achteraan staat een rij hoge populieren. Donkere silhouetten. 'Gewoon bomen,' spreekt ze zichzelf toe. Beweegt daar nou iets? Ze staart naar schaduwen achter de struiken. Haar adem stukt en ze voelt zich draaierig. Haar handen tintelen en ze hoort haar hart bonken.

De zolder is weer om haar heen. Muffe lucht. De sprei met de bloemetjes. Misselijk. De voetstappen op de trap. De deur kraakt en de gestalte staat in de deuropening. Haar lichaam schiet in een ijzeren kramp. Hij komt op haar af.

[Gegeneraliseerde angststoornis 300.02]

Barend

1.

‘Pap, ik ga volgende week beginnen met streetdance.’

Yara klinkt blij aan de telefoon. Zorgeloos. Dat doet hem goed. Door het grote houten venster ziet Barend een merel driftig in de dorre bladeren rommelen. Zijn knaloranje snavel steekt vrolijk af tegen de donkere bostuin. Barend controleert vlug of de dikke kater van zijn moeder nog op het kleedje voor de haard ligt. Gelukkig. Het oude grijze kattenbeest pruttelt in zijn slaap.

‘Wanneer is dat dan?’

Pas als hij de vraag stelt, beseft hij dat hij geen leuke reactie heeft gegeven. ‘Trouwens wel leuk, hoor,’ vult hij aan. ‘Dat lijkt me weer heel anders dan ballet.’ Yara negeert dat. Ze zucht, zoals ze de laatste tijd vaak om haar vader zucht. Als een boer met een koppige ezel. Barend baalt van die zuchten, maar gooit het op de puberteit. Hoort erbij.

Hij staart uit het raam. De oude waterput in het midden van de tuin geeft hem nog altijd een akelig, unheimisch gevoel. Als kind was hij bang voor die grote, diepe put. Daar woont de Bullebak, zei zijn moeder altijd. Zeker tot zijn twaalfde liep hij met een boog om het bouwsel heen. ’s Avonds keek hij nooit uit het achterraam. Als hij zou kijken, wist hij zeker dat het gruwelijke monster met zijn kop over de rand zou loeren. Een keer heeft hij aan zijn zus gevraagd of het klopte van de Bullebak. Ze lachte hem keihard uit. ‘Jazeker. Maar hij lust alleen blonde jongetjes.’

Natuurlijk voelde hij toen ook wel dat Yvette loog, maar hij nam toch liever het zekere voor het onzekere.

Tot zijn eigen verbazing merkte Barend gisteravond in de badkamer dat hij nog altijd bewust niet door het raam naar de donkere achtertuin keek. Krankjorum. Dan ben je 48 jaar en nog steeds bang voor de Bullebak. Hadden Merel en de kinderen gelijk? Was hij gek? Hij dwong zichzelf zelfs een tijdje te blijven kijken naar het donkere silhouet van de put. Niks monster.

‘Wat doe je?’ vroeg zijn moeder, die op zoek was naar de kat en achter het douchegordijn kwam kijken.

‘Ik kijk of de Bullebak eruit komt.’

‘De Bullebak? Waaruit? Hoe kom je erbij?’